

Analiza i prognozowanie inflacji w województwach Polski

Mikołaj Kaczmarek [84985], Piotr Wilma [124832]

2025-06-19

1 Opis problemu

Inflacja, rozumiana jako wzrost ogólnego poziomu cen towarów i usług w gospodarce, to jeden z najważniejszych wskaźników makroekonomicznych. Ma ona bezpośredni wpływ na siłę nabywczą ludności, stabilność gospodarczą oraz decyzje inwestycyjne. Monitorowanie i prognozowanie inflacji na poziomie województw pozwala zrozumieć zróżnicowanie procesów gospodarczych w różnych regionach Polski, a także wspiera podejmowanie trafnych decyzji przez samorządy, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Prognozy inflacji są wykorzystywane m.in. w planowaniu budżetów, indeksacji wynagrodzeń i świadczeń, a także w ocenie ryzyka inwestycyjnego. Aktualność i praktyczne znaczenie tego zagadnienia sprawiają, że analiza regionalnych wskaźników inflacji stanowi wartościowy przedmiot badań.

1.1 Wyjaśnienie sposobu pomiaru inflacji w Banku Danych Lokalnych

Wskaźniki inflacji wykorzystane w niniejszej analizie pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS i zostały opracowane na podstawie przeciętnych cen producentów na rynku krajowym. Ceny skupu obejmują przeciętne roczne ceny płacone przez podmioty gospodarcze skupujące produkty rolne bezpośrednio od producentów rolnych. Podstawą do opracowania wskaźników cen towarów i usług są obserwacje cen reprezentantów, a prezentowane dane mają charakter szacunkowy.

2 Opis sposobu rozwiązania

W analizie wykorzystano kwartalne dane o wskaźnikach inflacji w poszczególnych województwach Polski z lat 2005–2024. Zbiór danych umożliwia analizę przestrzenno-czasową oraz przygotowanie prognoz na kolejne okresy. Zakres danych pozwala zidentyfikować trendy, sezonowość i anomalie w kształtowaniu się inflacji regionalnej.

Dane zostały poddane oczyszczeniu oraz transformacjom przygotowującym je do analizy szeregów czasowych. Eksploracyjna analiza danych objęła statystyki opisowe, analizę rozkładów, wykrywanie wartości odstających oraz identyfikację sezonowości. Do prognozowania kwartalnych wskaźników inflacji dla każdego województwa zastosowano model ARIMA, którego parametry zostały dobrane automatycznie na podstawie szeregów czasowych. Podział na zbiór treningowy (do 2022 roku) oraz testowy (2023–2024) pozwolił na ocenę jakości prognoz.

Wyniki zostały przedstawione w formie tabelarycznej oraz wizualnej (wykresy, mapa Polski), co umożliwia intuicyjne porównanie sytuacji w regionach oraz ocenę precyzji prognoz.

3 Kod zawierający obliczenia

Poniżej przedstawiono fragmenty kodu realizujące kolejne etapy analizy. Po każdym bloku kodu zamieszczono odpowiadające mu wykresy oraz – w przypadku analizy wartości odstających – opis procesu myślowego dotyczącego ich interpretacji i decyzji analitycznych.

3.1 Wczytanie i przygotowanie danych

```
[1]: import pandas as pd
import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt
```

```
import seaborn as sns
import geopandas as gpd
from statsmodels.tsa.arima.model import ARIMA
from pmdarima import auto_arima
from sklearn.metrics import mean_absolute_error
```

```
[2]: # Ścieżka do pliku z danymi
data_path = "raw_data.csv"

# Wczytanie i wstępna obróbka danych
df = pd.read_csv(data_path, sep=';', encoding='utf-8', low_memory=False)

df.dropna(axis=1, how='all', inplace=True)
df.drop(columns=['Atrybut', 'Jednostka miary', 'Kod', 'Wskaźnik cen'],
        ↪inplace=True, errors='ignore')
df = df[df['Rok'] != 2025]

df.rename(columns={'Nazwa': 'Wojewodztwo', 'Okresy': 'Okres'}, inplace=True)
df.sort_values(by=["Wojewodztwo", 'Rok', 'Okres'], inplace=True)
df.reset_index(drop=True, inplace=True)

df['Rok'] = df['Rok'].astype(int)

okres_mapping = {'1 kwartał': 'Q1', '2 kwartał': 'Q2', '3 kwartał': 'Q3', '4
↪kwartał': 'Q4'}
df['Okres'] = df['Okres'].map(okres_mapping)
df['Okres'] = pd.Categorical(df['Okres'], categories=['Q1', 'Q2', 'Q3', 'Q4'],
↪ordered=True)

df['Wartosc'] = pd.to_numeric(df['Wartosc'].str.replace(',', '.'), errors='coerce')

df['Okres_czas'] = df['Rok'].astype(str) + df['Okres'].str.replace('Q', '-Q')
df['Okres_czas'] = pd.PeriodIndex(df['Okres_czas'], freq='Q')

df = df.sort_values(['Wojewodztwo', 'Okres_czas']).reset_index(drop=True)

df['Kwartal'] = df['Rok'].astype(str) + '-' + df['Okres'].astype(str)
```

3.2 Eksploracyjna analiza danych

```
[3]: # Informacje o danych
print(df.info())

# Zakres lat i unikalne jednostki
print("\nZakres lat:", df['Rok'].min(), '-', df['Rok'].max())
print("Województwa:", df['Wojewodztwo'].unique())

# Statystyki opisowe dla inflacji
print("\nStatystyki opisowe dla inflacji:")
print(df['Wartosc'].describe())

print("\nStatystyki opisowe dla inflacji (grupowane według województw):")
print(df.groupby('Wojewodztwo')['Wartosc'].agg(['mean', 'std', 'min', 'max']))
```

```
<class 'pandas.core.frame.DataFrame'>
RangeIndex: 1280 entries, 0 to 1279
Data columns (total 6 columns):
```

```

#   Column      Non-Null Count  Dtype
---  -
0   Wojewodztwo  1280 non-null    object
1   Okres         1280 non-null    category
2   Rok           1280 non-null    int64
3   Wartosc       1280 non-null    float64
4   Okres_czas    1280 non-null    period[Q-DEC]
5   Kwartal       1280 non-null    object
dtypes: category(1), float64(1), int64(1), object(2), period[Q-DEC](1)
memory usage: 51.6+ KB
None

```

Zakres lat: 2005 - 2024

Województwa: ['DOLNOŚLĄSKIE' 'KUJAWSKO-POMORSKIE' 'LUBELSKIE' 'LUBUSKIE' 'MAZOWIECKIE' 'MAŁOPOLSKIE' 'OPOLSKIE' 'PODKARPACKIE' 'PODLASKIE' 'POMORSKIE' 'WARMIŃSKO-MAZURSKIE' 'WIELKOPOLSKIE' 'ZACHODNIOPOMORSKIE' 'ŁÓDZKIE' 'ŚLĄSKIE' 'ŚWIĘTOKRZYSKIE']

Statystyki opisowe dla inflacji:

```

count    1280.000000
mean      100.835703
std       1.169597
min       99.000000
25%       100.100000
50%       100.500000
75%       101.400000
max       107.000000
Name: Wartosc, dtype: float64

```

Statystyki opisowe dla inflacji (grupowane według województw):

	mean	std	min	max
Wojewodztwo				
DOLNOŚLĄSKIE	100.82375	1.116986	99.3	105.5
KUJAWSKO-POMORSKIE	100.85125	1.221432	99.3	106.6
LUBELSKIE	100.78125	1.177757	99.1	106.3
LUBUSKIE	100.87875	1.145127	99.4	105.5
MAZOWIECKIE	100.80750	1.101986	99.3	105.3
MAŁOPOLSKIE	100.89750	1.219356	99.4	105.6
OPOLSKIE	100.83625	1.188366	99.2	105.9
PODKARPACKIE	100.85125	1.155942	99.0	104.9
PODLASKIE	100.79000	1.177704	99.3	106.7
POMORSKIE	100.80250	1.106022	99.4	105.4
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	100.82875	1.182059	99.1	105.9
WIELKOPOLSKIE	100.88125	1.208000	99.1	106.3
ZACHODNIOPOMORSKIE	100.83125	1.152608	99.5	105.4
ŁÓDZKIE	100.85250	1.214154	99.3	106.3
ŚLĄSKIE	100.79875	1.157966	99.3	105.5
ŚWIĘTOKRZYSKIE	100.85875	1.277229	99.1	107.0

Wyniki: Statystyki opisowe dla inflacji w województwach

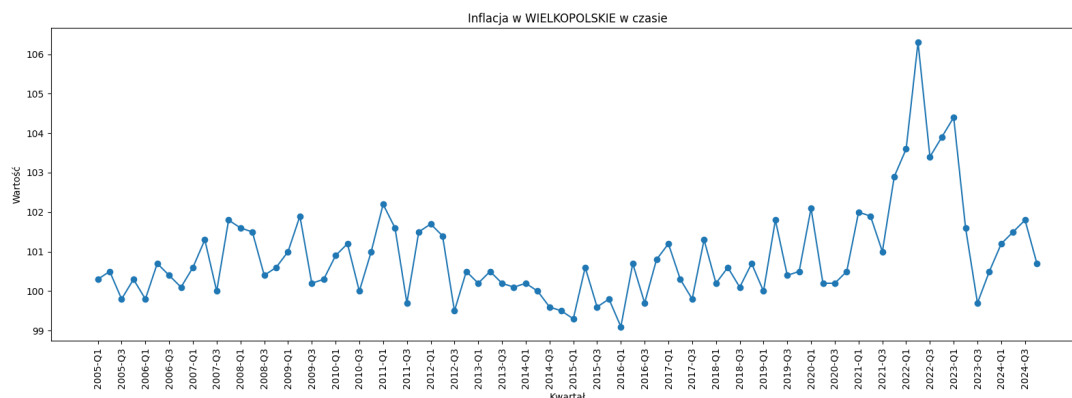
Wykres: Inflacja w wybranym województwie w czasie

```

[4]: # Wykres: Inflacja w czasie dla wybranego województwa
      woj = 'WIELKOPOLSKIE'
      fig, ax = plt.subplots(figsize=(16, 6))
      ax.plot(df[df['Wojewodztwo'] == woj]['Kwartal'], df[df['Wojewodztwo'] == woj]
              ↳ woj['Wartosc'], marker='o')

```

```
ax.set_title(f'Inflacja w {woj} w czasie')
ax.set_xlabel('Kwartał')
ax.set_ylabel('Wartość')
xticks = ax.get_xticks()
ax.set_xticks(xticks[:2])
plt.setp(ax.get_xticklabels(), rotation=90)
plt.tight_layout()
plt.show()
```

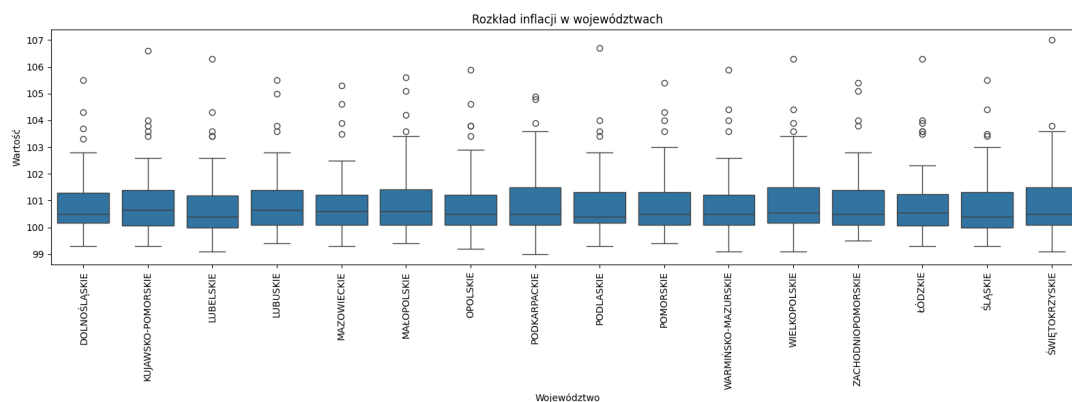

Wizualizacja: Inflacja w województwie wielkopolskim w czasie.

Wykres: Porównanie rozkładów inflacji w województwach (boxplot)

[5]: # Wykres: Porównanie rozkładów inflacji w województwach (boxplot)

```
plt.figure(figsize=(16,6))
sns.boxplot(data=df, x='Wojewodztwo', y='Wartosc')
plt.title('Rozkład inflacji w województwach')
plt.xlabel('Wojewodztwo')
plt.ylabel('Wartość')
plt.xticks(rotation=90)
plt.tight_layout()
plt.show()
```


Wizualizacja: Porównanie rozkładów inflacji w regionach – wartości odstające są zbliżone w większości województw.

Identyfikacja i analiza wartości odstających W procesie eksploracji danych pojawił się problem wartości odstających (outlierów). Wartości te mogą istotnie wpływać na wyniki modelowania szeregów czasowych, zwłaszcza w kontekście prognozowania. Przeprowadzono więc identyfikację wartości odstających dla każdego województwa osobno, korzystając z klasycznej reguły pudełkowej ($1.5 \times IQR$).

Proces myślowy: - Wartości odstające zostały potraktowane nie jako anomalia danych, lecz jako potencjalny efekt rzeczywistych, gwałtownych zmian cen wywołanych przez zjawiska o charakterze ogólnokrajowym (np. pandemia COVID-19). - Zdecydowano się nie usuwać outlierów, ponieważ ich obecność odzwierciedla pełną dynamikę inflacji i pozwala modelowi ARIMA lepiej uchwycić ryzyko powtórzenia się podobnych sytuacji w przyszłości. - Obserwacje odstające występowały w tym samym okresie we wszystkich województwach, co sugeruje, że nie były wynikiem błędów pomiarowych czy specyfiki regionalnej, lecz ogólnopolskich szoków gospodarczych.

```
[6]: import warnings

def find_outliers(group):
    q1 = group['Wartosc'].quantile(0.25)
    q3 = group['Wartosc'].quantile(0.75)
    iqr = q3 - q1
    lower = q1 - 1.5 * iqr
    upper = q3 + 1.5 * iqr
    outliers = group[(group['Wartosc'] < lower) | (group['Wartosc'] > upper)]
    return outliers

with warnings.catch_warnings():
    warnings.simplefilter('ignore')
    outliers_df = df.groupby('Wojewodztwo', group_keys=False).apply(find_outliers).
    ↪reset_index()

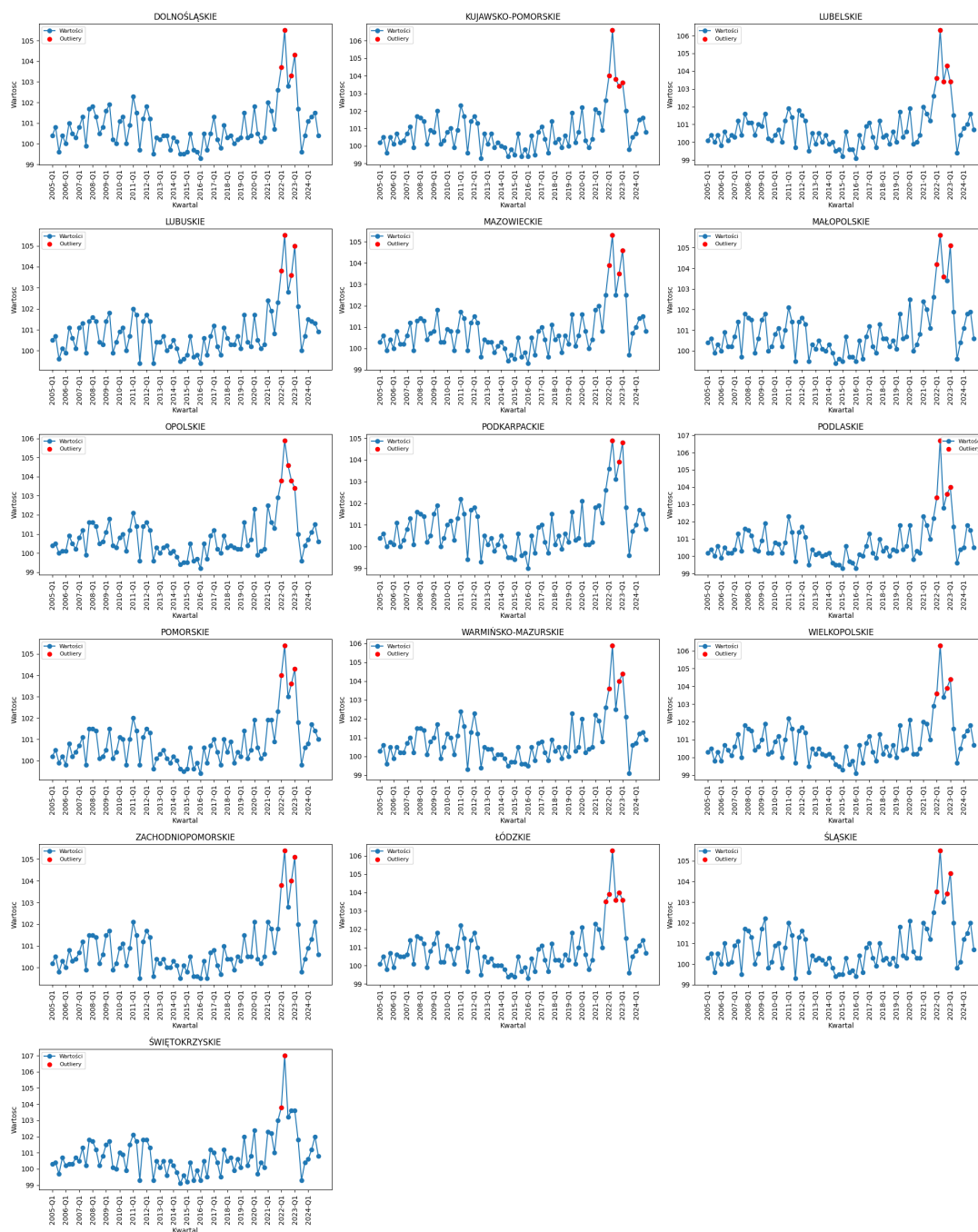
wojewodztwa = df['Wojewodztwo'].unique()
n = len(wojewodztwa)
cols = 3
rows = (n + cols - 1) // cols

fig, axes = plt.subplots(rows, cols, figsize=(20, 25), sharex=False)
axes = axes.flatten()

for i, woj in enumerate(wojewodztwa):
    woj_df = df[df['Wojewodztwo'] == woj]
    woj_out = outliers_df[outliers_df['Wojewodztwo'] == woj]
    ax = axes[i]
    ax.plot(woj_df['Kwartal'], woj_df['Wartosc'], marker='o', label='Wartości')
    ax.scatter(woj_out['Kwartal'], woj_out['Wartosc'], color='red',
    ↪label='Outliery', zorder=5)
    ax.set_title(woj)
    ax.set_xlabel('Kwartal')
    ax.set_ylabel('Wartosc')
    xticks = ax.get_xticks()
    ax.set_xticks(xticks[:4])
    ax.tick_params(axis='x', rotation=90)
    ax.legend(fontsize=8)

# Ukryj puste osie
for j in range(i+1, len(axes)):
    axes[j].set_visible(False)

plt.tight_layout()
plt.show()
```

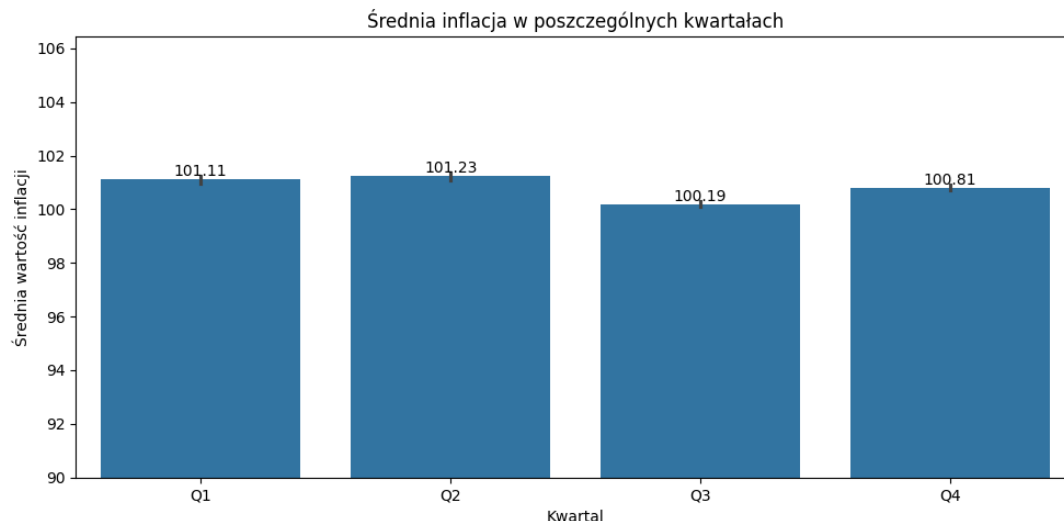

Wizualizacja: Wartości odstające inflacji w poszczególnych województwach.

Wykres: Średnia inflacja w poszczególnych kwartałach

```
[7]: # Wykres: Średnia inflacja wg kwartału
plt.figure(figsize=(10,5))
sns.barplot(data=df, x='Okres', y='Wartosc')
plt.title('Średnia inflacja w poszczególnych kwartałach')
plt.ylim(90, None)
plt.xlabel('Kwartał')
plt.ylabel('Średnia wartość inflacji')
plt.tight_layout()
for p in plt.gca().patches:
```

```
plt.gca().annotate(f'{p.get_height():.2f}', (p.get_x() + p.get_width() / 2., p.
→get_height()),
                  ha='center', va='bottom', fontsize=10, color='black',
→rotation=0)
plt.show()
```


Wizualizacja: Sezonowość inflacji – najwyższe wartości na początku roku.

3.3 Prognozowanie inflacji

```
[8]: import warnings

województwa = df['Wojewodztwo'].unique()
results = []

for woj in wojewodztwa:
    df_woj = df[df['Wojewodztwo'] == woj].sort_values('Okres_czas').
→set_index('Okres_czas')
    train = df_woj[df_woj.index <= pd.Period('2022Q4')]
    test = df_woj[df_woj.index >= pd.Period('2023Q1')]

    # auto_arima
    with warnings.catch_warnings():
        warnings.simplefilter('ignore')
        stepwise_model = auto_arima(train['Wartosc'], seasonal=True, m=4,
→suppress_warnings=True)
    model = ARIMA(train['Wartosc'], order=stepwise_model.order,
→seasonal_order=stepwise_model.seasonal_order)
    model_fit = model.fit(method_kwargs={"maxiter": 200})

    # prognoza na okres testowy
    forecast = model_fit.forecast(steps=len(test))
    forecast.index = test.index

    # błędy
    mae = mean_absolute_error(test['Wartosc'], forecast)
    rmse = np.sqrt(np.mean((test['Wartosc'] - forecast) ** 2))
```

```

# prognoza na kolejne 4 kwartały
future_forecast = model_fit.forecast(steps=4)

results.append({
    'Wojewodztwo': woj,
    'MAE': mae,
    'RMSE': rmse,
    'Prognoza_nast_Q1': future_forecast.iloc[0],
    'Prognoza_nast_Q2': future_forecast.iloc[1],
    'Prognoza_nast_Q3': future_forecast.iloc[2],
    'Prognoza_nast_Q4': future_forecast.iloc[3],
})

results_df = pd.DataFrame(results).sort_values(by='Wojewodztwo').
    ↪reset_index(drop=True)
results_df

```

[8]:

	Wojewodztwo	MAE	RMSE	Prognoza_nast_Q1 \
0	DOLNOŚLĄSKIE	1.057990	1.349998	103.042604
1	KUJAWSKO-POMORSKIE	1.798216	2.109858	104.257795
2	LUBELSKIE	1.842612	2.201423	104.028267
3	LUBUSKIE	2.630262	2.835831	105.125033
4	MAZOWIECKIE	2.210909	2.382601	104.222372
5	MAŁOPOLSKIE	3.100145	3.327341	104.639357
6	OPOLSKIE	1.273130	1.776170	103.269950
7	PODKARPACKIE	1.662043	1.895028	103.983461
8	PODLASKIE	1.833321	2.130977	103.564815
9	POMORSKIE	2.744541	2.935636	104.558241
10	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2.276361	2.514340	104.126611
11	WIELKOPOLSKIE	1.977402	2.313830	104.174993
12	ZACHODNIOPOMORSKIE	2.142560	2.486010	105.092549
13	ŁÓDZKIE	2.655085	2.851156	104.215455
14	ŚLĄSKIE	1.665346	1.921836	103.719610
15	ŚWIĘTOKRZYSKIE	1.768887	2.151510	103.898081

	Prognoza_nast_Q2	Prognoza_nast_Q3	Prognoza_nast_Q4
0	103.757840	102.228181	101.504872
1	105.056674	103.667468	102.565568
2	104.910522	103.169437	103.041379
3	105.438958	103.761610	103.909744
4	104.959720	102.875522	103.412013
5	105.285196	104.173087	104.198731
6	103.902339	103.216132	101.984858
7	103.965890	103.159991	102.937568
8	104.852343	103.016065	102.920822
9	104.976134	103.594970	103.833097
10	104.820131	103.339697	103.488421
11	105.092403	103.631222	103.081806
12	104.985644	103.634001	103.869870
13	105.243038	103.612173	103.650360
14	104.362231	103.072617	102.792637
15	104.899030	103.249998	102.580991

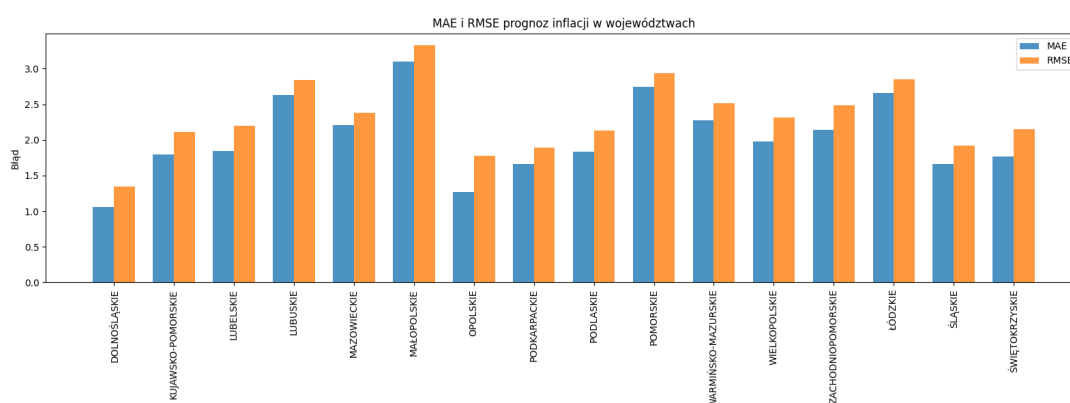
Wyniki: Tabela z prognozami inflacji oraz wskaźnikami jakości prognoz (MAE, RMSE) dla każdego województwa.

Wykres: Porównanie błędów prognoz MAE i RMSE

```
[10]: labels = results_df['Wojewodztwo']
x = np.arange(len(labels))
width = 0.35

fig, ax = plt.subplots(figsize=(16,6))
rects1 = ax.bar(x - width/2, results_df['MAE'], width, label='MAE', alpha=0.8)
rects2 = ax.bar(x + width/2, results_df['RMSE'], width, label='RMSE', alpha=0.8)

ax.set_ylabel('Błąd')
ax.set_title('MAE i RMSE prognoz inflacji w województwach')
ax.set_xticks(x)
ax.set_xticklabels(labels, rotation=90)
ax.legend()
plt.tight_layout()
plt.show()
```


Wizualizacja: Poziom błędów prognoz w regionach.

Wykres: Heatmapa prognozowanych wzrostów inflacji w kolejnych kwartałach

```
[11]: results_df_heatmap = results_df
future_cols = ['Proгноza_nast_Q1', 'Proгноza_nast_Q2', 'Proгноza_nast_Q3',
               'Proгноza_nast_Q4']

if results_df_heatmap[future_cols[0]][0] > 100:
    for col in future_cols:
        results_df_heatmap[col] = results_df_heatmap[col] - 100

plt.figure(figsize=(16,8))
sns.heatmap(
    results_df_heatmap.set_index('Wojewodztwo')[future_cols],
    annot=True,
    cmap='viridis',
    vmin=0,
    fmt=".2f",
    linewidths=0.5,
    linecolor='white'
)
plt.title('Prognozowany wzrost inflacji (%) w kolejnych kwartałach')
plt.ylabel('Województwo')
plt.xlabel('Kwartał')
plt.tight_layout()
```

```
plt.show()
```


Heatmapa: Prognozowane różnice inflacji w regionach w kolejnych kwartałach.

3.4 Wizualizacja prognoz na mapie Polski

```
[12]: # Wczytaj plik geojson z granicami województw
gdf = gpd.read_file('województwa.geojson')

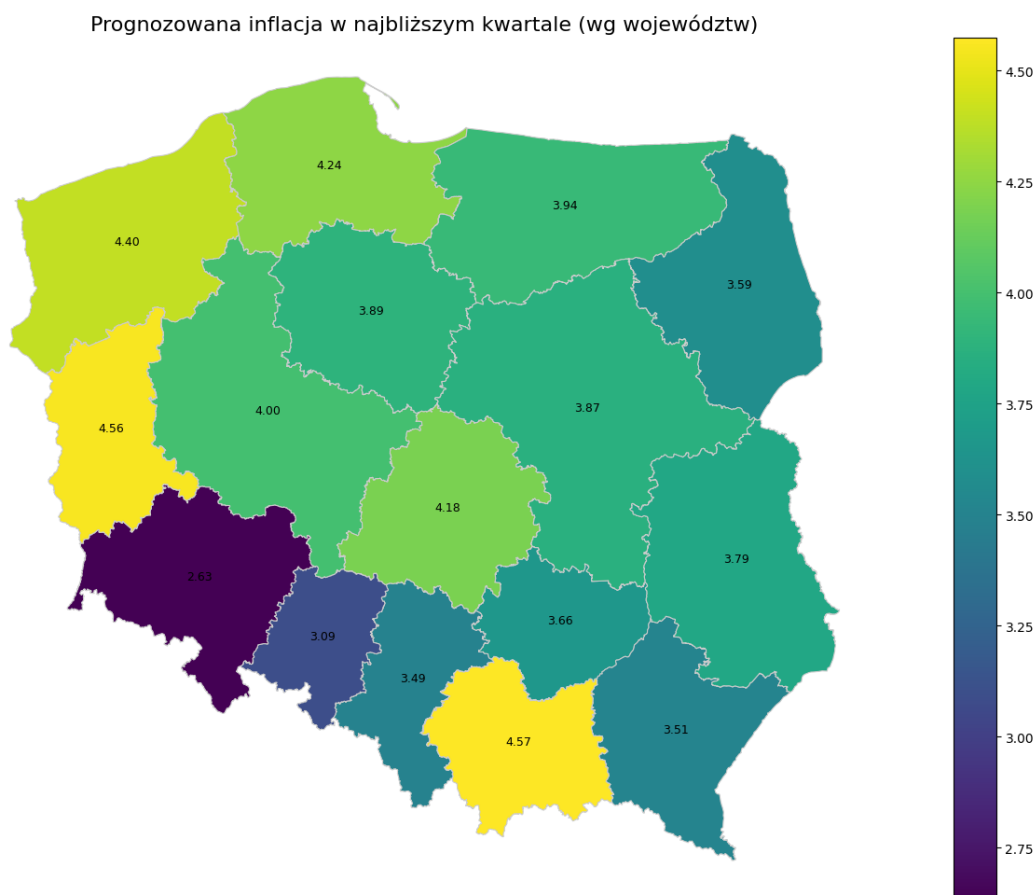
# Mapowanie nazw województw
mapping = {
    'dolnośląskie': 'DOLNOŚLĄSKIE',
    'kujawsko-pomorskie': 'KUJAWSKO-POMORSKIE',
    'lubelskie': 'LUBELSKIE',
    'lubuskie': 'LUBUSKIE',
    'mazowieckie': 'MAZOWIECKIE',
    'małopolskie': 'MAŁOPOLSKIE',
    'opolskie': 'OPOLSKIE',
    'podkarpackie': 'PODKARPACKIE',
    'podlaskie': 'PODLASKIE',
    'pomorskie': 'POMORSKIE',
    'warmińsko-mazurskie': 'WARMIŃSKO-MAZURSKIE',
    'wielkopolskie': 'WIELKOPOLSKIE',
    'zachodniopomorskie': 'ZACHODNIOPOMORSKIE',
    'łódzkie': 'ŁÓDZKIE',
    'śląskie': 'ŚLĄSKIE',
    'świętokrzyskie': 'ŚWIĘTOKRZYSKIE'
}

gdf['Województwo'] = gdf['nazwa'].map(mapping)

# Połącz dane z prognozą z geometrią województw
map_df = gdf.merge(results_df, on='Województwo')
map_df['Prognoza'] = map_df[['Prognoza_nast_Q1', 'Prognoza_nast_Q2',
                               'Prognoza_nast_Q3', 'Prognoza_nast_Q4']].mean(axis=1)
```

```
# Wizualizacja
fig, ax = plt.subplots(1, 1, figsize=(20, 12))
map_df.plot(column='Prognoza', cmap='viridis', linewidth=0.8, ax=ax, edgecolor='0.
↪8', legend=True)
ax.set_title('Prognozowana inflacja w najbliższym kwartale (wg województw)',
↪fontdict={'fontsize':16})
ax.axis('off')

# Etykiety
for idx, row in map_df.iterrows():
    plt.annotate(f"{row['Prognoza']:.2f}",
                xy=(row['geometry'].centroid.x, row['geometry'].centroid.y),
                horizontalalignment='center', fontsize=9)
plt.show()
```


Mapa: Prognozowane średnie wartości inflacji w nadchodzących kwartałach.

4 Wyniki obliczeń

- Dane obejmujące lata 2005–2024 wykazują umiarkowaną zmienność wskaźnika inflacji w skali kraju i regionów, a także delikatną sezonowość kwartalną (najwyższe wartości na początku roku).
- W analizowanym okresie wyraźny wzrost inflacji (lata 2021–2023) był związany z globalnymi zjawiskami gospodarczymi (np. pandemia COVID-19), co odnotowano we wszystkich województwach.

- Najtrafniejsze prognozy (najniższe MAE i RMSE) uzyskano dla województw o stabilniejszym przebiegu inflacji (dolnośląskie, opolskie, podkarpackie, śląskie).
- Największą prognozowaną dynamikę inflacji w najbliższych czterech kwartałach odnotowano w województwach lubuskim, pomorskim, łódzkim oraz kujawsko-pomorskim.
- Wyniki prognoz potwierdzają, że inflacja w Polsce ma w dużej mierze charakter ogólnokrajowy, a różnice regionalne są stosunkowo niewielkie.

4.1 Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona analiza umożliwiła szczegółowe zbadanie dynamiki inflacji w polskich województwach w latach 2005–2024 oraz opracowanie wiarygodnych prognoz na kolejne kwartały. Dane wykazały umiarkowaną zmienność i sezonowość wskaźnika inflacji, a także silny wpływ czynników ogólnokrajowych na przebieg procesów inflacyjnych. Modele ARIMA pozwoliły uzyskać dobrej jakości prognozy dla większości regionów. Wizualizacja wyników na mapie Polski ułatwia intuicyjne porównanie sytuacji w poszczególnych województwach.

Należy pamiętać, że prognozy opierają się na założeniu kontynuacji dotychczasowych trendów i nie uwzględniają potencjalnych, nieprzewidywalnych zdarzeń przyszłych. W przyszłych badaniach warto rozważyć uwzględnienie dodatkowych zmiennych makroekonomicznych oraz alternatywnych metod prognostycznych dla jeszcze lepszego odwzorowania procesów inflacyjnych w Polsce.